

ДО ПИТАННЯ ДЕГУМІФІКАЦІЇ ҐРУНТІВ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Корнус А. О., доцент; Василенко О. М., студент, СумДУ, м. Суми

Ґрунти Сумської області інтенсивно використовуються у сільському господарстві. За підсумками 2019 р. на Сумщині зібрано понад 4,4 млн т зернових та зернобобових культур (5-е місце за валовим виробництвом зерна серед регіонів України) і понад 1 млн т технічних культур, передусім соняшника, сої та ріпаку. За урожайністю зернових і зернобобових культур (65,2 ц/га) та соняшнику (32,8 ц/га) у 2019 році регіон посів 4-е місце серед областей України. Із загальної площі області (2383,2 тис. га) сільськогосподарські угіддя займають 1694,7 тис. га (71,1 %), у т.ч. рілля – 1237,7 тис. га (51,9 %). І хоча агрохімічна оцінка ґрунтів Сумської області є однією з найвищих в Україні (42–58 балів), таке інтенсивне сільськогосподарське природокористування неодмінно має впливати на баланс гумусу у ґрунтах. За результатами ІХ туру (2006–2010 рр.) агрохімічного обстеження земель Сумської області середній вміст гумусу в ґрунтах сілґоспугідь коливається від 1,43 % у Ямпільському районі до 4,59 % у Білопільському (табл. 1).

Таблиця 1 – Вміст гумусу у ґрунтах Сумської області за результатами ІХ туру агрохімічного обстеження (2006-2010 рр.) [3]

Адміністративний район	Вміст гумусу, %	Адміністративний район	Вміст гумусу, %
Білопільський	4,59	Недригайлівський	4,09
Буринський	3,95	Охтирський	3,92
Великописарівський	4,28	Путивльський	2,73
Глухівський	2,70	Роменський	3,45
Конотопський	3,30	Середино-Будський	1,74
Краснопільський	3,82	Сумський	4,27
Кролевецький	2,26	Тростянецький	3,38
Лебединський	4,01	Шосткинський	1,64
Липоводолинський	4,38	Ямпільський	1,43
В середньому по області:			3,58

Разом з тим, інші джерела подають дещо відмінні результати, зокрема стосовно південних (лісостепових) районів Сумської області, де вирощується більша частина рослинницької продукції. З табл. 2 бачимо, що в окремих районах вміст гумусу залишається незмінним, або навіть зростає впродовж останніх турів обстежень. Однак це пов'язано переважно з тим, що площі обстежень ґрунтів значно скоротилися. В обробітку залишилися й обстежувалися кращі орні землі; гірші ж виводилися з обробітку і не обстежувалися [3]. Так, зіставляючи дані ІV і ІХ турів обстежень можна стверджувати, що міст гумусу в ґрунтах лісостепової частини Сумщини

зменшився на 0,18 %, з коливаннями від 0,42 % у Лебединському районі – до 0,06 % у Сумському та Краснопільському районах. Інакше кажучи, кожен гектар орних земель у цій зоні внаслідок дегуміфікації втратив від 2 т у Сумському та Краснопільському районах до 16 т у Лебединському районі [1].

Таблиця 2 – Динаміка вмісту гумусу в орних ґрунтах окремих районів лісостепової частини Сумської області за різними турами обстежень [1]

Адміністративний район	1882 рік	IV (1981-1985 pp.)	V (1986-1990 pp.)	VI (1991-1996 pp.)	VII (1997-2001 pp.)	VIII (2002-2006 pp.)	IX (2006-2010 pp.)	Різниця останнього туру +/- до фону	Відносний відсоток	Коефіцієнт відносної акумуляції гумусу
Білопільський	6	4,4	4,3	3,98	4,26	4,27	4,28	-0,12	-3	0,76
Краснопільський	4,6	4,34	4,26	3,94	4,09	2,36	4,28	-0,06	-2	0,86
Лебединський	6,4	5,17	4,95	4,84	4,68	4,88	4,75	-0,42	-8	0,83
Недригайлівський	5,1	4,3	3,96	3,77	3,9	3,98	4,16	-0,14	-3	0,76
Охтирський	4,5	3,39	3,37	3,19	3,35	3,44	3,26	-0,13	-4	0,88
Роменський	4,3	3,77	3,74	3,44	3,72	3,69	3,6	-0,17	-5	0,84
Сумський	4,8	3,02	3	2,9	2,85	2,97	2,96	-0,06	-2	0,99
Тростянецький	5,1	4,3	4,22	4,04	3,86	3,82	3,96	-0,34	-8	0,76

Опубліковані дані свідчать [2], що баланс гумусу в орних ґрунтах Сумської області був негативним (прибуткова частина балансу органічної речовини склала 1,61 т/га, а витрати гумусу були на рівні 1,92 т/га). Позитивний баланс гумусу був лише під кукурудзою на зерно +0,23 т/га, пшеницею +0,08 т/га, багаторічними та однорічними травами +0,74 т/га. Найбільш дефіцитний баланс органічної речовини спостерігався під просапними культурами, а саме: в посівах баштанних культур – 1,85 т/га; цукрового буряка – 1,78 т/га; картоплі – 1,26 т/га; соняшнику – 1,15 т/га.

Список літератури

1. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Сумській області у 2019 році (2020). Суми: Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, 202 с.
2. Мартиненко, В. М. Несін, І. В. (2019). Баланс гумусу в землеробстві Сумської області. Охорона ґрунтів, вип. 8, С. 143-111.
3. Яцук, І. П. (2015). Агроекологічний стан ґрунтів Сумської області за результатами еколого-агрохімічної паспортизації / І. П. Яцук, А. М. Лішук, Г. Д. Матусевич, М. В. Драга. Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. Вип. 58(1). С. 238-248.